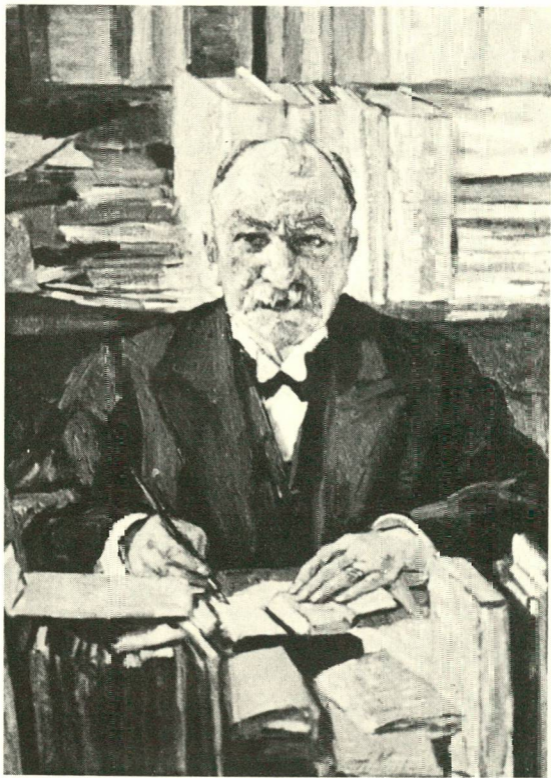

VREESE, Willem Lodewijk de, taalgeleerde hoogleraar, bibliothecaris, publicist (Gent 18 januari 1869 - Voorschoten 10 januari 1938)

De overheersende karakteristiek van De Vreesse was die van een typische stoere en vrijheidslievende Gentenaar, bij wie een hoge geestelijke begaafdheid gepaard ging met een uitzonderlijke werkkraft en een diepe gehechtheid aan het als evensoel gekozen vak, de studie van de Nederlandse taal. Hij was in alle trappen van het onderwijs een

W. de Vreesse door A. Neuhuys (1934).

koploper. Na de gemeentelijke school kwam hij in 1881 op het atheneum, waar hij in 1885 met zijn klasgenoten W. Duflou en E.P. van den Berghe het genootschap de Heremans' zonen stichtte. In 1887 ging hij naar de universiteit en promoveerde er in 1891 tot doctor in de Germaanse filologie met een proefschrift over Boendale. Daarna verhuisde hij naar Leiden, waar hij benoemd was tot redacteur van het Woordenboek der Nederlandse Taal van De Vries en Te Winkel. In 1893 werd hij er aangenomen als lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde. Eind 1895 keerde hij terug naar Gent om er als docent en tevens als bibliothecaris aan de universiteit op te treden. In 1911 volgde zijn benoeming tot gewoon hoogleraar, alsook tot hoofdbibliothecaris. Bovendien trad hij sterk op de voorgrond in de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, waarvan hij in 1896 briefwisselend lid, in 1902 werkend lid, in 1907 onderbestuurder en in 1908 bestuurder werd; in 1919 verviel zijn lidmaatschap. Het grote levenswerk van De Vreese betrof het Middelnederlands. Ten behoeve van de bronnenstudie ontwikkelde hij een groots opgezet plan: de Bibliotheca Neerlandica Manuscripta. Het omvat het opsporen, inventariseren, excerpieren, beschrijven, reproduceren en publiceren van de nog bestaande oude handschriften; dit werd uitgebreid tot het aangrenzende gebied van de wiegedrukken (incunabelen). Hoewel het aantal door De Vreese behandelde handschriften in 1935 was opgelopen tot 15.000, kon het gestelde doel toch niet volledig worden verwezenlijkt. Het door hem nagelaten materiaal en andere bescheiden zijn verworven door de Leidse Universiteitsbibliotheek. De door De Vreese ontwikkelde methoden van onderzoek vonden veel waardering en navolging in het buitenland. Hij werd lid van de Kommission für den Gesamtkatalog der Wiegendrucke te Berlijn en erelid van de Deutsche Akademie te München.

Een in 1892 door de Koninklijke Vlaamse Academie uitgeschreven prijsvraag, waarbij De Vreeses inzending in 1894 werd bekroond, resulteerde in een lijvig boek Gallicismen in het Zuidnederlandsch, proeve van taalzuivering (1899). Bij iedere gelegenheid, met name in de Academie en op congressen, ijverde De Vreese voor de taaleenheid tussen Noord en Zuid, niet alleen in de schrijftaal, maar ook in de spreektaal. Met de hem eigen slagvaardigheid verdedigde hij de algemeen beschaafde omgangstaal tegen de particularisten, die een afzonderlijke omgangstaal voor Vlaams-België voorstelden.

Het lag voor de hand dat een zo dynamisch en radicaal man als De Vreese zijn visie op de Noord-Zuid-verhouding niet zou beperken tot de taaleenheid, maar logisch zou doordenken in de richting van de heelnederlandse staatkundige eenheid. Hij verkondigde dat de V.B. wetenschappelijk moest zijn en niet politiek. Daarmee doelde hij op de culturele vorming van de studenten door de vernederlandsing van het hoger onderwijs, terwijl hij de studenten voorhield, dat zij zich van de Belgische partijpolitiek moesten afkeren om hun zelfstandigheid te handhaven.

In oktober 1914 behoorde hij tot de radicale Vlaamsgezinden die dachten dat het uur voor Vlaanderen had geslagen. Hij werd een van de leiders van de Jong-Vlaamsche Beweging. In okto-

ber 1916 was hij een van de weinige professoren die hun ambt aan de heropende Nederlandstalige Gentse universiteit bleven uitoefenen. Bij de oprichting van de Raad van Vlaanderen werd hij er lid van; begin 1918 werd hij voorzitter van de tweede Raad. In december 1917 werd hij benoemd tot hoofdconservator van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel. Bij de ineenstorting in november 1918 week hij met zijn groot gezin uit naar Nederland. Hij werd lid van het Vlaamsch Comité te 's Gravenhage en schreef het betoog: *Pro Flandria Servanda*, Vlaanderen's recht en eisch tot zelfstandigheid gesteld, toegelicht, gestaafd, dat op 9 mei 1919 in Engelse vertaling aan President Wilson te Parijs werd gezonden.

Op 1 augustus 1919 begon zijn nieuwe loopbaan als directeur van de Gemeentebibliotheek te Rotterdam. Hij bracht deze instelling op een meer wetenschappelijk peil; de verzameling *Erasmiana* werd sterk uitgebreid en andere oude archieven werden bewerkt. Voor het gewone volk kocht hij cowboyromans. In 1922 hertrouwde hij met de Nederlandse lerares J.M. van de Poll. In 1934 betrok hij te Voorschoten zijn *Castra Frisonum*, dat hij had aangepast aan zijn werk en studie te midden van zijn boekenschat. Zijn levensavond was echter van korte duur: na een operatie in augustus 1935 herstelde hij niet meer geheel, hoewel hij helder van geest tot zijn einde bleef doorwerken.

WERKEN en LITERATUUR: R. Roemans, *Het Werk en de Betekenis van Prof. dr. Willem de Vreese* (1950; bevat een chronologische lijst van geschriften met 277 titels, lijst van tekstuitgaven, medewerking aan tijdschriften, enz.); - P.J.H. Vermeeren, *De Bibliotheca Neerlandia Manuscripta van W. de Vreese* (proefschrift 1953); - P.J.H. Vermeeren, *W. de Vreese, over Handschriften en Handschriftenkunde* (1962); - J.L. Pauwels, *Willem de Vreese als taalzuiveraar, in Verslagen en Mededelingen van de Kon. Vl. Academie voor Taal- en Letterkunde* (1968; afl. 3, p. 297-313).

HENDRIK D. MOMMAERTS